

Tilinpäätöskannanotto

23.5.2022

VN/13034/2022

VN/13034/2022-OKM-1

Suomen Akatemia

Opetus- ja kulttuuriministeriön tilinpäätöskannanotto Suomen Akatemian vuoden 2021 toiminnasta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään päättänyt valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisesta tilinpäätöskannanotosta Suomen Akatemialle.

1. Tuloksellisuus ja tulostavoitteiden toteutuminen

Suomen Akatemia on pääosin saavuttanut sille vuodelle 2021 asetetut tulostavoitteet. Akatemia on säilyttänyt toimintakykynsä hyvänä koronapandemian aikana ja tehtävät on pystytty hoitamaan.

Akatemian toiminnan vaikuttavuus muodostuu kansainvälisen vertaisarvioinnin perusteella jaettavan tutkimusrahoituksen tieteellisestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta sekä tiedepolitiikan asiantuntijana toimimisen kautta syntyvästä vaikuttavuudesta.

Tilinpäätösasiakirjan mukaan Akatemia on toteuttanut koronapandemiavuodesta huolimatta veloitteensa ja toimeenpannut kaikki tutkimusmäärärahakunsa. Akatemia muun muassa toteutti Euroopan unionin elpymisvälineeseen (RRF) ja Suomen kestävä kasvun ohjelmaan liittyen vuonna 2021 kaksi hakua edistämään vihreän siirtymän ja digitalisaation tavoitteita. Akatemian rahoituksella tuotettiin arviolta noin 3 000 henkilötyövuotta (vuonna 2020 yhteensä 3 150,1 htv).

Tilinpäätösasiakirjan mukaan Akatemia on seurannut koronapandemian aikana aktiivisesti henkilöstön työhyvinvointia. Koronapandemian takia Akatemian hallintovirastossa on jatkettu edellisvuonna alkanutta käytäntöä siten, että sen toiminta on lähes kokonaan etätyötä mukaan lukien kansainvälinen yhteistyö ja sidosryhmätyö. Sähköinen työvälineistö ja sen osaaminen ovat kehittyneet jatkuneen koronapandemian aikana.

Suomen Akatemia on tiedepoliittisen tiedontuotannon roolissaan laatinut tiedettä ja sen tekemistä koskevia aineistoja ja analyyskejä. Tiedeviestinnän merkittävänä toimenpiteenä Akatemia oli toteuttamassa Tutkitun tiedon teemavuoden 2021 koordinaatiota yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan kanssa.

Tulossopimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet saavutettiin pääosin. Kansainvälisyyden mittarit toteutuivat hieman tavoitteita paremmin, mutta tasa-arvoon liittyvää tavoitetta naisten osuudesta arvioinnin asiantuntijoina ei saavutettu (vuoden 2021 tavoite oli 40 % ja toteuma 34 %, vuoden 2020 toteuma 35 %). Tiedon ja tutkimusmenetelmien avoimuuteen liittyen FAIR-periaatteella tutkimusaineistoa tuottaneiden akatemiahankkeiden suhteellisen osuuden mittarin tavoite ylitettiin

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

(vuoden 2021 tavoite oli >35 % ja toteuma oli 42,8 %, vuoden 2020 osalta ei ole toteumatietoa), mutta Akatemian rahoituksella tuotettujen vertaisarvioitujen julkaisujen tavoitetta ei saavutettu (vuoden 2021 tavoite oli 85 % ja toteuma oli 57 %, vuoden 2020 toteuma oli 55,7 %). Sidosryhmäkyselyä ei toteutettu vuonna 2021, mutta Akatemia osallistui Luottamus & Maine tutkimukseen ollen sijalla 26 julkishallinnon 79 tutkitun organisaation joukossa. Tutkimuksessa Akatemian kokonaisarvosana oli 3,47 (2020: 3,44 ja 2019: 3,39). Sidosryhmätuesta Akatemia sai 3,56 (2020: 3,49 ja 2019: 3,56). Akatemian tilinpäätösasiakirjan mukaan valmisteltiin Tieteen tila –tiekartta vuosille 2021-2023 ja Tieteen tila – tiedontuotannon perustarkastelut julkistettiin marraskuussa.

Akatemian toiminnallisen tuloksellisuuden mittareista hakemusten määrä nousi merkittävästi (tavoite vuonna 2021 oli 4 200 ja toteuma oli 5 077, vuonna 2020 toteuma oli 4 814) ja hankekannan määrä ylitti myös tavoitteen (tavoite vuonna 2021 oli 4 200 ja toteuma oli 4 863, vuoden 2020 toteuma oli 4 751). Hakemusten ja hankekannan määrällä on erilaisia vaikutuksia niin tutkijoille kuin hallintovirastossa tehtävälle työmäärälle, joten toteumaa olisi voinut analysoida. Akatemiahankkeiden hakemusten käsittelyajan toteuma oli 26-34 viikkoa (vuoden 2021 tavoite oli 30-34 ja vuoden 2020 toteuma oli 29-36) eli tavoite saavutettiin ja osin ylitettiin. Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta oli 2,2 % alittaen tavoitteen (<3,5%) ja pysyen vuoden 2020 tasolla. Akatemiahankkeiden käsittelykustannusten tavoite lähes saavutettiin (tavoite vuonna 2021 oli 1 450 euroa/hakemus ja toteuma oli 1476 euroa/hakemus ja vuonna 2020 toteuma oli 1 622 euroa/hakemus). Sidosryhmäkyselyä ei toteutettu vuonna 2021. Ask and apply –hakuneuvontakierros järjestettiin etänä kuten vuonna 2020. Hakijapalautteen perusteella temaattiset webinaarit olivat mieluisia. Tilaisuuksia järjestettiin suunniteltua vähemmän (tavoite 18, toteuma 7), mutta tilaisuuksien tallenne oli katsottavissa myöhemminkin ja tavoite tilaisuuksien osallistujamäärästä saavutettiin (tavoite 1 000 ja toteuma 1 035).

Tilinpäätösasiakirjaan sisältyvä toimintakertomus sisältää kattavasti Akatemian toimintaa kuvaavia mittareita mukaan lukien kyseisen vuoden tulossopimuksessa olevat mittarit toteutumiseen kolmelta edelliseltä vuodelta, jotta saadaan käsitys kehityssuunnista sekä asianmukainen analyysi tulostavoitteiden toteutumisesta ja lukuihin vaikuttavista tekijöistä. Asiantuntijat antoivat 11 292 (vuonna 2020: 11 849) lausuntoa mukaan lukien esilausunnot Akatemialle ja paneeleja järjestettiin 96 kpl (vuonna 2021 paneeleja järjestettiin 88 kpl). Ministeriö katsoo, että tuloksellisuuden ja toiminnallisen tehokkuuden taso oli hyvä.

Suomen Akatemian hallintovirastossa tehtiin 147,6 henkilötyövuotta, kasvua oli 6,8 henkilötyövuotta ja edellisenä vuonna kasvua oli 5,6 henkilötyövuotta. Henkilöstövoimavarojen hallintaan ja kehittämiseen liittyen Akatemian työtyytyväisyysindeksin ja johtajuusindeksin tavoitteet ylitettiin. Tuloksissa ei ollut merkittävää eroa verrattuna vuoteen 2020.

Akatemian hallintoviraston sairauspoissaolot olivat jo vuonna 2020 positiivisesti alhaisella tasolla ja vuonna 2021 ne laskivat vielä marginaalisesti.

Tavoitetta koulutuspäivien osuudesta työpäivistä ei saavutettu vuonna 2020 eikä vuonna 2021. Akatemian tilinpäätösasiakirjan mukaan osaamisen kehittämiseen ja valmennuksiin käytettiin koko henkilöstön tasolla merkittävästi aikaa ja panostettiin myös rahallisesti poikkeuksellisen paljon, mutta tämä ei välttämättä käy täysin ilmi Kieku-raportin tunnusluvuista johtuen puutteellisista tuntikirjauksista.

Taulukko: Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteiden toteumia

	Toteuma 2020	Tavoite 2021	Toteuma 2021	Toteuma 2021 valtio
Työtyytyväisyysindeksi (1-5)	3,67	>=3,65	3,71	3,65
Johtajuusindeksi (1-5)	3,54	>=3,5	3,59	3,52
Sairauspoissaolot (pv/htv)	3,7	<8,5	3,5	7,3
Koulutuspäivät (tp/htv)	2,5	4	2,7	1,5

Suomen Akatemian hallintoviraston toimintamenomomentille oli vuoden 2021 talousarviossa osoitettu 11 970 000 euroa (vuonna 2020 oli 10 840 000 euroa). Toimintamenoja siirtyi 3 843 742 euroa vuodelle 2022 (vuodelle 2021 siirtyi 5 133 572 euroa) eli siirtomäärärahat vähenivät 1 289 830 eurolla.

Rahapelitoiminnan tuotoista tieteen edistämiseen Akatemialle kohdistetut arviomäärärahat momentilla 29.40.53 ja rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille momentin 29.40.66 arviomäärärahat käytettiin lähes kokonaan.

Tutkimusmäärärahojen arviomäärärahmomentilta 29.40.51 jäi käyttämättä 50 091 714 euroa momentille myönnetystä talousarvio- ja lisätalousarviorahoituksen 357 866 000 eurosta. Käyttämättä jäänyt määrä oli 14 prosenttia vuodelle 2021 myönnetystä määrärahasta, vuonna 2020 käyttämättä jäi vastaavasti 3,5 prosenttia. Akatemian mukaan heille on tullut viime vuosina enemmän ennakonpalautuksia kuin niitä on maksettu, myös koronapandemia on hidastanut tutkimushankkeissa rekrytointeja ja hankintoja. Tämä on vähentänyt Akatemian arviomäärärahan tarvetta suunnitellusta. Valtiovarainministeriö kiinnittää 20.4.2022 kirjeessään ministeriöille koskien vuoden 2023 talousarvioesityksen valmistelua huomiota siihen, että viime vuosina tilinpäätöksissä määrärahojen käyttö on alittanut merkittävästi budjetoidun tason ja siirtomäärärahojen ns. siirtyvät erät ovat olleet suuria ja vuosi vuodelta kasvavia. Valtiovarainministeriö tulee seuraamaan yhteistyössä sektoriministeriöiden kanssa budjetoitujen määrärahojen käyttöä aiempaa tarkemmin. Akatemian tutkimusmäärärahat ovat arviomäärärahoja eivätkä siirtomäärärahoja, mutta saman tyyppisestä budjetoinnin epätasapainosta on kyse.

2. Tuloksellisuuden raportoinnin asianmukaisuus

Suomen Akatemian tilinpäätös sisältäen toimintakertomuksen on laadittu asianmukaisesti ja siitä saa kuvan tulostavoitteiden toteutumisesta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa on todettu, että toiminnallisesta tehokkuudesta esitettyjen tietojen osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin olennaista huomautettavaa.

3. Suomen Akatemian toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Suomen Akatemian tulee jatkaa työtään tulossopimuksessa sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, toiminnan kehittämiseksi sekä vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden parantamiseksi. Suomen Akatemian tulee raportoida tilinpäätösasiakirjassa tai sen yhteydessä myös muista tulossopimukseen kirjatuihin asioista sekä toimittaa sovitut asiakirjat Kota-tietojärjestelmään. Tilinpäätösasiakirjassa nykyistä useamman tavoitteen toteutumien analyysi avaisi lukijalle mittariin vaikuttaneita syy-yhteyksiä.

Kansallisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen TKI-ympäristön vetovoimaa. Tiekartta päivitettiin vuonna 2021. Akatemialla on oma tärkeä roolinsa TKI-tiekartan toimenpiteiden edistämässä yhteistyössä muiden toimijoiden, erityisesti Business Finlandin kanssa ja erityisesti TKI-tiekartan kumppanuusmallin toteutuksessa. Akatemian uusien lippulaivojen ja koko sen ohjelman merkitys kansallisina teemavalintoina korostuu etenkin TKI-yhteistyössä.

Kansallisten tutkimusinfrastruktuurien strategian 2020-2030 pohjalta on laadittu tiekartta vuosille 2021-2024. Strategia ja tiekartta linjaavat Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean toimintaa tuleville vuosille mukaan lukien elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF) lisärahoitus.

Suomen Akatemia on sitoutunut kansainvälisellä toiminnalla tukemaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen kansallisia linjauksia. Tämän tukemisen edellytetään jatkuvan.

Akatemia oli mukana laatimassa kansallisen avoimen tieteen ja tutkimuksen julistusta 2020-2025 ja allekirjoitti julistuksen keväällä 2020. Akatemian tulee edelleen edistää avointa tiedettä ja avoimuutta toimintatapana.

Akatemia edistää yhteiskunnan tiedepoliittista asiantuntemusta erityisesti tuottamalla ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiede- ja koulutuspoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyysijä Suomessa tehtävistä

tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista. Suomen Akatemian tuottamaa tietoa tutkimuksen laadusta ja vaikuttavuudesta tarjotaan edelleen laajemmin korkeakoulujen ja ministeriöiden strategiayön tueksi.

Valtiontalouden tarkastusviraston antaman tilintarkastuskertomuksen mukaan talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu ja Suomen Akatemian tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot antavat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot (oikean ja riittävän kuvan) talousarvion noudattamisesta sekä kirjanpitoyksikön tuotoista ja kuluista sekä taloudellisesta asemasta valtion talousarviosta annetun lain mukaisesti. Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin olennaista huomautettavaa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti tarkastuksen aikana huomiota yliopistoennakoiden hyvityspalautuksiin ja toteaa, että ero on suurempi kuin edellisellä kaudella, joten tarkastusvirasto totesi, että hankekohtaisesti tulee siis edelleen pyrkiä tilanteeseen, jossa ennakon hyvitys kuittaantuu vähintään ennakon suuruisista lopullisista maksueristä rahoituskauden viimeisenä vuotena. Viraston tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksessa esiin tuomat huomiot.

Hanketoiminnan prosessin kehittämistä jatketaan. Keventämistä ja kehittämistä on tehtävissä prosessin eri vaiheissa. On tärkeää saada raha kiertämään resurssitehokkaasti, mutta myös vaikuttavuustietoja ja raportointia tulisi tuottaa yksittäisistä hankkeista tehokkaasti.

Kauden 2020-2023 tulossopimukseen ei ole enää kirjattu erikseen tavoitteita maksullisen toiminnan kustannusvastaavuudelle. Hyvän ja tehokkaan taloudenpidon edellytys on kuitenkin, että viraston maksullinen toiminta on vähintään kustannusneutraalia. Akatemian maksullinen toiminta on marginaalista ja sen toiminnan kustannusvastaavuus oli varainhoitovuonna kustannusneutraalia, kuten vuonna 2020. Yhteisrahoitteisen toiminnan hankkeita toteutettaessa niiden tulee edesauttaa Akatemian tavoitteita ja ne edellyttävät riittävää ulkopuolista rahoitusta, mikä toteutui vuonna 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välinen vuoden 2022 tulossopimus sisältää rajatun määrän mittareita, mutta Akatemian tulee edelleen sisällyttää tilinpäätösraportointiinsa riittävän laajasti muita mittareita ja kaikkien mittareiden toteumat kolmelta edelliseltä vuodelta, jotta viraston toiminnan kokonaisuudesta, vaikuttavuudesta, tuloksellisuudesta ja lähivuosien muutossuunnasta saadaan kattava kuva. Tulossopimuksen tavoitteille asetettujen mittareiden tulee olla sellaisia, että niille on todennettavissa vuosittaiset toteumat.

Akatemia tekee vuonna 2022 suunnitelman, jolla tuleva toiminta yhteensovitetaan tarvittavien toimintamäärärahojen kanssa.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Kansallisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen TKI-ympäristön vetovoimaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää toiminnallaan kansallisen TKI-tiekartan toimenpiteitä yhteistyössä Suomen Akatemian, korkeakoulujen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttaa TKI-tiekartan päivityksen toimeenpanoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia tukevat edelleen yliopistojen profiloitumista niiden vahvoilla osaamisalueilla.

Suomen Akatemian kansainvälisen arviointi julkistettiin maaliskuussa 2022. Arvioinnin pohjalta tullaan tarkastelemaan Akatemian toimintatapoja ja rakenteita huomioiden muun muassa kansainvälisen toiminnan ja yhteiskunnallisen keskustelun edistäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyödyntää toiminnassaan ja erityisesti korkeakoulujen ohjauksessa Akatemian tiedepoliittista asiantuntemusta ja tutkimukseen liittyviä analyysejä. Ministeriö kehittää yhteistyössä Suomen Akatemian kanssa tutkimukseen liittyvää analyysitoimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää avoimen tutkimuksen toimintatapoja ja tutkimustulosten laaja-alaista hyödyntämistä kaikilla ohjausvälineillään.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen kansallisia linjauksia päivitetään vuonna 2022 yhteistyössä muun muassa Suomen Akatemian kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teettää tutkimusinfrastruktuurikomitean toiminnan arvioinnin vuonna 2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan konsernihankkeen linjaukset ovat valmistumassa syyskuun loppuun mennessä.

Ministeriö on neuvotellut hallinnonalansa virastoille entistä strategisemmat ja rakenteeltaan yhtenäiset tulossopimukset vuosille 2020-2023. Ministeriö jatkaa hallinnonalansa virastojen tulohjauksessa ministeriön yhtenäisen ohjeistuksen, linjausten ja toimintatapojen toteuttamista.

Ylijohdaja Atte Jääskeläinen

Johtaja Erja Heikkinen

Jakelu Suomen Akatemia

Tiedoksi Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV
Eduskunnan tarkastusvaliokunta
VM Valtiovarainministeriö
OKM Ministeriön johto, Anita Lehikoinen

VN/13034/2022-OKM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: